

VOCALISME

LA VOCAL NEUTRA
LES U/O ÀTONES

LA VOCAL NEUTRA

- Les lletres **a** i **e** es pronuncien de manera clarament diferent en síl·laba tònica, però es confonen en **posició àtona**: *mariner*, *meravella*, *ferrer*, *farina*...
- El so de les grafies **a/e** en síl·laba àtona rep el nom de **vocal neutra** [ə].

Com hem d'escriure la vocal neutra?

A FIDE MOT

* NOMS i ADJECTIUS MASCULINS

✓ Generalment acaben en **-E**: *cotxe negre, home pobre...*

Excepcions:

- Noms masculins acabats en **-arca, -cida, -ista, -ma, -ta** :

*monarca, patriarca, suïcida, homicida,
pianista, artista, drama, hipòcrita...*

- Paules com: *dia, papa, nòmada...*

* NOMS i ADJECTIUS FEMENINS

✓ Generalment acaben en **-A**: *faldilla negra, dona pobra...*

Excepcions:

- Noms femenins acabats en **-e**:

base, calvície, catàstrofe, classe, espècie, fase, febre, flaire, frase, higiene, imatge, llebre, mare, piràmide, sèrie, torre...

* PLURALS DELS MOTS ACABATS EN VOCAL NEUTRA

✓ S'escriuen amb **-ES**: *cotxes negres, homes pobres, faldilles negres, dones pobres...*

Atenció: Hi pot haver **canvis consonàntics!!**

-ca > **-ques**: *placa - plaques*

-ja > **-ges**: *platja - platges*

-ga > **-gues**: *plaga - plagues*

-gua > **-gües**: *aigua - aigües*

-ça > **-ces**: *plaça - places*

-qua > **-qües**: *pasqua - pasqües*

*VERBS

- ✓ Si la penúltima lletra dels verbs és una vocal neutra, s'escriu **-E**:
*cant**e**n, cantari**e**s, cantarí**e**m, cantarí**e**u, cantare**n**...*
- ✓ Si la última lletra dels verbs és una vocal neutra, s'escriu **-A**:
*cant**a**, cantava**a**...*

Excepcions:

- Formes verbals acabades en **-E**:

✓ **corre, vine, omple i obre**

✓ **infinitius de la 2a conjugació acabats en -RE**

*beure**e**, rebre**e**, seure**e**...*

ENMIG DE MOT

* NOMS, ADJECTIUS i VERBS

- ✓ Les paraules de la mateixa família s'escriuen amb la mateixa vocal, **a** o **e**, per tant, cal fixar-se en la paraula en què la vocal **a/e** es trobi en **síl·laba tònica**.

plataner > plàtan / mariner > mar / ferrer > ferro / selvàtic > selva

Excepcions:

- Verbs **jeure, néixer, treure** (i els seus derivats):

- ✓ Si el so [ə] es troba en **síl·laba àtona** escriurem **-A-**: *jaure**a**m, naixeu**a**, trauré**a**...*
- ✓ Si el so [ə] es troba en **síl·laba tònica** escriurem **-E-**: *jec**e**, neixen**e**, treien**e**.*

Paraules que s'escriuen diferent que en castellà

CATALÀ	CASTELLÀ
S'escriuen amb E	S'escriuen amb A
<i>asseemblea</i>	<i>asamblea</i>
<i>enenyorar</i>	<i>añorar</i>
<i>monestir</i>	<i>monasterio</i>
<i>meravella</i>	<i>maravilla</i>
S'escriuen amb A	S'escriuen amb E
<i>amaixador</i>	<i>embajador</i>
<i>avaluar</i>	<i>evaluar</i>
<i>assassí</i>	<i>asesino</i>
<i>avaria</i>	<i>avería</i>
<i>afaitar</i>	<i>afeitar</i>
<i>avantatge</i>	<i>ventaja</i>
<i>rancor</i>	<i>rencor</i>
<i>sanefa</i>	<i>cenefa</i>

LES VOCALS O/U ÀTONES

- Quan la lletra **o** es troba en síl·laba tònica, es pronuncia oberta o tancada: **rossa** (o tancada), **rosa** (o oberta).
- En síl·laba **àtona**, en canvi, cal pronunciar-la com una [u] (no distingim el so d'**o** i **u** àtones): **so**par, llo**ro**, but**u**xaca...

Com sabem si hem d'escriure O o U?

A FIDE MOT

* NOMS i ADJECTIUS MASCULINS

- ✓ La majoria dels que acaben amb el so [u] s'escriuen amb **-O**: *carro, pinso, flonjo...*
- ✓ Els plurals dels mots acabats amb el so [u] s'escriuen amb **-OS**: *carros, pinsos, flonjos...*
- ✓ El plural dels mots acabats en **-s, -sc, -x, -ix, -tx, -st, -xt** i **-ig** s'escriuen amb **-OS**:
gris > grisos, disc > discos, flux > fluxos, fluix > fluixos, despatx > despatxos, test > testos, gris > textos, desig > desitjos...

Excepcions:

- Alguns noms invariables que acaben en **-US-** (tant singular com plural):
focus, eucaliptus, cactus, fetus, tipus, globus...

- ✓ El plural dels noms i adjectius que acaben en **diftong decreixent** (vocal + **U**), s'escriuen amb **-US**.

correu > *correus*, *cacau* > *cacaus*, *estiu* > *estius*,
europe > *europeus*, *trofeu* > *trofeus*, *trineu* > *trineus*,
enrenou > *enrenous*...

- ✓ Alguns mots acaben en **-U**, i fan el plural amb **-US**.

ambigu > *ambigus*, *continu* > *continus*, *individu* > *individus*,
ingenu > *ingenus*, *perpetu* > *perpetus*, *tribu* > *tribus*, *ritu* > *ritus*, *vidu* > *vidus*...

* VERBS

- ✓ La primera persona del present d'indicatiu acaba en **-O**:

canto, *penso*, *menjo*, *sentó*, *dormo*, *menteixo*...

ENMIG DE MOT

* NOMS, ADJECTIUS I VERBS

- ✓ Les paraules de la mateixa família s'escriuen amb la mateixa vocal, **o** o **u**, per tant, cal fixar-se en la paraula en què la vocal **o/u**es trobi en **síl·laba tònica**.

pontet > pont / puntet > punt / jugaré > jugo / donaré > dono

Excepcions:

- Cal tenir en compte alguns **pseudoderivats** (paraules que provenen directament del lexema llatí, i no del mot primitiu català):

LLATÍ	PRIMITIU CATALÀ	DERIVATS	PSEUDODERIVAT
<i>juvenis</i>	<i>jove</i>	<i>joventut, jovent...</i>	<i>juvenil,</i>
<i>curvus</i>	<i>corb</i>	<i>corba, encorbar...</i>	<i>curvatura</i>

- ✓ Verbs **cosir, collir, sortir, escopir** i **tossir**:

- Si el so [u] es troba en **síl·laba àtona** escriurem **-O-**: *cosiré, collit, sortís, escopiran, tossien...*
- Si el so [u] es troba en **síl·laba tònica** escriurem **-U-**: *cuso, cullen, surt, escup, tusso...*

- ✓ Verbs **voler** i **poder**:

- Si es troba en **síl·laba àtona** escriurem **-O-**: *volem, podeu...*
- Si es troba en **síl·laba tònica** escriurem **-U-**: *vull, puc...*

Excepcions:

- Les formes del **present de subjuntiu** i l'**imperatiu** s'escriuen amb **-U-**:

pugui, puguis, puguem, pugueu, puguin, vulgues, vulgui, vulguem, vulgueu, vulguin...

Paraules que s'escriuen diferent que en castellà

CATALÀ	CASTELLÀ
S'escriuen amb O	S'escriuen amb U
av o rrit	abu u rrido
bo t ifarra	bu u tifarra
brúix o la	brúj u la
capít o l	capít u lo
cart o lina	cart u lina
cò n sol	cón u l
H o ngria	Hu u ngría
jo v entut	ju u ventud
so f rir	su u frir
so s pir	su u spiro
to r ró	tu u rrón

Paraules que s'escriuen diferent que en castellà

CATALÀ	CASTELLÀ
S'escriuen amb U	S'escriuen amb O
bu u fetada	bo o fetada
mu u ntanya	mo o ntaña
mu u ntar	mo o ntar
su u bornar	so o bornar
su u focar	so o focar
su u pèrbia	so o berbia
su u portar	so o portar
tu u rmell	to o billo
tro u feu	tro o feo